

Чижмарь К. І.

ФЕНОМЕН ДОВІРИ

*Нотаріат України як інститут права:
історія та трансформації*

*Від давньоримських табеліонів до цифрового нотаріату XXI ст.
Від радянського додатку до міжнародно визнаного інституту.*

*Книга про право, довіру та людей, що будували нотаріат
незалежної України*

Київ,
ОВК,
2026

УДК 347.961(477)(091)

Ф39

Автор:

Чижмарь Катерина Іванівна –

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України, державний та громадський діяч

Чижмарь К. І.

Ф39 Феномен довіри: нотаріат України як інститут права: історія та трансформації/
Чижмарь К. І. – Київ : ОВК, 2026. – 284 с.

ISBN –978-617-8585-25-9

Унікальність даної книги полягає в тому, що це є авторський погляд на історію вітчизняного нотаріату людини, науковця, яка віддала нотаріату багато років свого життя, була безпосередньо дотична, очолювала та продовжує брати участь в процесі реформування українського нотаріату на науковому рівні. В книзі детально та об'єктивно описано зростаюче значення нотаріату в процесі розвитку суспільства та держави, охарактеризовано основні історичні етапи становлення та розвитку нотаріату від найдавніших часів до сьогодення. Адже сучасний нотаріат виник не на порожньому місці, це – ефективно працююча система, яка є результатом роботи багатьох правників, результатом боротьби поглядів, концепцій, особистостей, еволюції держави та суспільства під впливом різних чинників. Саме такий погляд на нотаріат, як на «живу матерію» пропонує автор. Видання буде корисним для всіх, хто цікавиться нотаріатом, історією його еволюції та значенням в системі захисту цивільних прав людини.

Усі права захищені.

Без письмового дозволу видавництва забороняється відтворення цієї книги повністю або частково будь-якими способами та у будь-якій формі, у тому числі в мережі Інтернет

© Чижмарь К. І., 2026

© Видавництво «ОВК», 2026

Зміст

Передмова	6
Вступ	7
Розділ I.	
Історичні засади нотаріату в Україні	9
1.1. З історії нотаріату та науки про нотаріат	9
1.2. Аналіз історії становлення української науки про нотаріат.....	25
1.3. Історико-правові аспекти становлення інституту нотаріату в Україні.....	31
Розділ II.	
Реформування нотаріату в Україні.....	46
2.1. Мала нотаріальна реформа.....	46
2.2. Концепція реформування вітчизняного нотаріату як основний програмний документ вдосконалення законодавства	65
Розділ III.	
Організаційні та професійні засади діяльності нотаріуса	73
3.1. Інституційні механізми діяльності нотаріату	87
3.1.1. Реєстр речових прав	87
3.1.2. Самоврядна організація нотаріусів	97
3.1.3. Деонтологія.....	100
3.2. Правила професійної етики.....	101
3.3. Правові традиції нотаріатів латинського типу щодо підвищення професійної майстерності нотаріусів	121
3.3.1. Обов'язок постійного підвищення професійного рівня	121
3.3.2. Роль колективних органів у підвищенні кваліфікації	125
3.3.3. Розвиток спеціалізованих освітніх центрів	126
3.3.4. Підтримання універсальної компетенції нотаріусів	126
3.3.5. Використання новітніх освітніх технологій	127
3.3.6. Самостійне навчання	127
Розділ IV.	
Міжнародна інтеграція нотаріату України	128
4.1. Міжнародний союз латинського нотаріату: правова природа, структура, цілі.....	129
4.2. Причини тривалого не вступу України до МСН	131
4.3. Законодавчі та організаційні зміни (2008-2013 рр.).....	133
4.4. Перший з'їзд нотаріусів України.....	135
4.5. Оціночні місії МСН (2011, 2013 рр.)	139

4.6. Вступ України до МСН (Ліма, 2013 р.).....	142
4.7. Наслідки членства в МСН.....	143
Розділ V.	
Нотаріат України 2015–2025 рр	149
5.1 Роль громадянського суспільства у визначенні напрямків розвитку та функціонування нотаріату	149
5.1.1. Стан системи нотаріату у період з березня 2014 по грудень 2020 року	153
5.1.2 Розширення функцій та трансформація ролі нотаріуса (2015–2020).....	156
5.1.3. Цифровізація нотаріальної діяльності (2020–2025).....	157
5.1.4. Нотаріат в умовах воєнного стану (2022–2025)	161
Слово колег	173
Післямова.....	180
Науково-правові дослідження.....	181
Лідерство та інституційна динаміка розвитку нотаріальної діяльності в Україні: стратегічне планування, реформи та академічна інтеграція (2010–2015 рр.)	181
Роль та інституційна стабільність Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при МЮУ: еволюція, правові ризики дострокового переформування та порівняльний аналіз у системі латинського нотаріату.....	191
Правові засади діяльності саморегульованих і самоврядних професійних організацій: теоретико-правовий аналіз та законодавчі передумови делегування державних функцій	200
Професійне самоврядування в нотаріаті України: правові засади, державницькі обґрунтування створення НПУ та проблеми делегування повноважень	207
Додатки.....	215
Додаток 1. Фотоматеріали та посилання на публікації в мережі Інтернет	215
Додаток 2. «Від ідеї до реформи: науковий доробок автора».....	233
Додаток 3. Проект Концепції розвитку інституту нотаріату в Україні	246
Додаток 4. Проект Інструкції про план дій установ нотаріату та органів юстиції на випадок надзвичайних ситуацій щодо захисту людей та збереження нотаріальних документів.	251
Додаток 5: Організаційно-управлінська модель нотаріату 2013-2026 рр.	258
Додаток 6: Звітна конференція Української нотаріальної палати у місті Києві	259
Додаток 7: Кращий нотаріус 2010 року	260
Додаток 8: День нотаріату, вересень 2010 року	262

Додаток 9: Департамент нотаріату, фінансового моніторингу та реєстрації адвокатських об'єднань МЮ України, вересень 2010 року	264
Додаток 10: Засідання ВККН, березень 2013 року. Проведення кваліфікаційного іспиту для осіб, які претендують на зайняття нотаріальною діяльністю	266
Додаток 11: Міжнародне співробітництво	268
Додаток 12. Перший установчий з'їзд нотаріусів України	269
Додаток 13. На шляху до членства у Міжнародному союзі нотаріату	277
Додаток 14. Перелік нормативних актів, та реформ у сфері нотаріату, підготовлені та реалізовані за участю Департаменту нотаріату Міністерства юстиції України у 2010–2013 роках	281

Публіцистичне видання

Автор:

Чижмарь Катерина Іванівна –

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України, державний та громадський діяч

ФЕНОМЕН ДОВІРИ

***Нотаріат України як інститут права:
історія та трансформації***

Комп'ютерна верстка – Л. Менчинська

Книгу підписано до друку 06.06.26 р., формат 70 x 100/16.

Газетний папір. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 29,57. Обл.-вид. арк. 31,28

Тираж 10 000 книг.

Наказ N230/07. Ціна договірна.

Видавництво ОВК

04207, м. Київ, вул. Зої Гайдай, 5,

тел. + 380 44 428 01 74, e-mail: office@owk.com.ua ,

Веб-сайт: <http://owkbooks.com>

(Свідоцтво про включення суб'єкта видавничої справи в
Державний реєстр видавців, виготовлювачів та розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4570 від 17.06.2013 р.)

Віддруковано

на власних потужностях видавництва

Типографія Видавництва «ОВК»:

04074, м. Київ, вул. Коноплянська, 16 Б.